

POLA

JARO 1935

ESPERANTISTO

ESPERANTYSTA POLSKI

REDAKCIO KAJ ADMINISTRACIO: KRAKÓW, UL. LUBICZ L. 34,

REDAKTANTOJ:

PROF. DR. ODO BUJWID — TADEUSZ HODAKOWSKI

RESPONDECA REDAKTORO: DR. LEON ROSENSTOCK

ADMINISTRANTO: LUDWIK KUTSCHER

KUNLABORINTOJ:

Prof. Dr. Ajdukiewicz (Lwów). — Józef Alfus (Kraków). — R. Banham (Melbourne). — Dr. Leo Belmont (Warszawa). — Hermina Bertižanka (Kraków). — Prof. Tadeusz Biliński (Kraków). — Lola Białkówna (Lwów). — Józef Bociek (Cmielów). — Bep Bresler (Werkendam). — Bolesław Czechowski (Susiec). — Inż. M. Chmieliński (Łódź). — Dr. Antoni Czubyński (Ostrowiec Kielecki). — Dr. Jerzy Dobrzycki (Kraków). — Isaj Drafter (Warszawa). — Dr. Leopold Dreher (Kraków). — Hilda Dresen (Tallinn). — Jakób Epsztejn (Lida). — Leonja Frucht - Neumanowa (Sławentyn). — Henryk Gielb (Warszawa). — Olga Goldmanówna (Kraków). — S. Grenkamp (Paris). — M. Jagoda (New York). — Ludmila Jevsejeva (Riga). — Stanisław Karolczyk (Warszawa). — † Jan Kaszycki (Kraków). — Ignacy Kegel (Jasło). — Dr. Wanda Koczorowska (Kraków). — I. van H. Krestanoff (Sofia). — Bronisław

Kuhl (Radom). — Lingva Rondo (Tallinn). — Bernard Long (Londyn). — Minuska Mantel (Lwów). — Jozefo Malyás (Debrecen). — Emil Mayer (Kraków). — Karol Michałek (Jasło). — Juljusz Mieroszewski (Kraków). — J. Migacz (Nowy Sącz). — Władysław Misiewicz (Radom). — Józef Orzech (Wejherowo). — Prof. Dr. Stanisław Pigoń (Kraków). — Dr. Kazimierz Piotrowski (Kraków). — Antoni Pisarski -- Woydakowski (Warszawa). — Prof. Dr. Józef Reiss (Kraków). — Dr. Wilhelm Robin (Warszawa). — Henr. Seppik (Tallinn). — Jan van Schoor (Antwerpen). — Prof. Mieczysław Sygnarski (Bydgoszcz). — Marja Szczepańska (Kraków). — Th. Ejvind Termasen (Ejsberg). — Irena Traumówna (Tarrów). — Dr. Marjan Tyrowicz (Lwów). — J. Vahlkerl (Tallinn). — Vera Valberg (Upsala). — Halina Weinsteinówna (Warszawa). — Leon Wiener (Warszawa). — Edward Wiesenfeld (Warszawa). — Lidja Zamenhof (Warszawa). — Z. Zawiszanka (Warszawa).

REPREZENTANTOJ:

Białystok — Esperanta Societo Zamenhofa, Polna 4.
Katowice — Societo de Esperanto Amikoj, Wawelska 3.

Paryż — S. Grenkamp, 117. Bd. Jourdan
Warszawa — Halina Weinstein, Leszno 99. m. 5. Konto P. K. O. 27.867.

ENHAVO DE LA JARKOLEKTO 1935

Paĝoj

Paĝoj

1. Artikoloj originalaj:

Dr. Wanda Koczorowska — 30 dat e-
veno de l' scienca laborado de
la Prezidanto de Pola Respu-
bliko, Prof. Ignacy Mościcki 1
Dr. M. Tyrowicz — La pola gazetaro,
ĝia pasinteco kaj la nuna stato 3
M. Szczepańska — Novaj fluoj en
edukado de virinoj 6
Lena — Feliĉan Novan Jaron! 8
Jan Kaszycki — La lasta kiso 9
Henr. Seppik — Novaj perspektivoj 16

Ivan H. Krestanov — Pola - bulgara
amikeco 16
L. Z. — Al mia patrino 17
Tadeusz Biliński — Kio estas la nun-
tempa romano? 18
S. Grenkamp — Riproĉetoj kaj kon-
traŭriproĉo 23
Dr. L. D. — Kion respondas la re-
cenzinto? 24
O. Bujwid — Leo Belmont 27
E. Wiesenfeld — Leo Belmont 28
Parolado de Dro Adamo Zamenhof 30

	Paĝoj		Paĝoj
Parolado de dr-ino Muszkatblat	30	Dr. A. Czubyński — „Paŝo post paŝo” aŭ la iluzioj de la E-istoj de pasinta generacio	99
Halina Weinstein — Letero al Leo Belmont	31	H. Gielb — 30.000 - skolta urbo en arbaroj...	101
Lec Belmont — Odpowiedź Halinie Weinstein	31	J. Orzech — Rimarkigoj de la leganto de P. E.	103
Halina Weinstein — Respondo al respondo	32	Bep Bresler — Letero el Nederlando	104
Leo Belmont — Letero de Leo Belmont, skribita en 1887 jaro al la aŭtoro de Esperanto	35	Pri paciga rimedo	105
Leo Belmont — Al la Societo „Konkordo”	36	I. Dratwer — Varsovio, Warszawa aŭ Varŝavo?	107
Leo Belmont — Blinda poeto - fenomeno (I. I. Kozlov)	37	Quo Vadis?	108
Dr. A. Czubyński — Propagando dum la kriza periodo	43	N. Bertizanka — M/S „Piłsudski” nova akiro de pola komerca ŝiparo	110
Alf. — En unueco nia forto!	44	J. Orzech — Ignacy Jan Paderewski	113
J. Orzech — Maurycy Mochnecki	45	J. Orzech — Kazimierz Brodziński (1791 — 1835)	115
Dr. W. Robin — Parolado dum la Belmonta vespero	45	I. Dratwer — Renkonto!	117
Lingva diskuto	46	K. Michalek — Magiisto	118
M. Mantel — Łwów — semper fidelis	47	J. Epsztejn — Ĉielen kaj surtere...	120
Ludmila Jevsejeva — Por momento...	48	J. Orzech — Lingvaj konsideroj	121
Leono Vienano — La nigraj flugiloj de la krizo	49	Olga Goldmanówna — Impresoj pri ekskurso al insuloj Färöer kaj Islando	123
S. Grenkamp — Lastresponde al la recenziinto	52	Lola Blankówna — La energia organizo	125
J. Orzech — Fryderyk Chopin (1810 — 1849)	57	Vera Valberg — Letero al radiopreleganto	126
Dr. L. Dreher — Por la Adresaro de Zawada	59	Ing. M. Chmieleński — Ŝtono sur nia vojo	129
Bernard Long — Kelkaj malfortajoj de Occidental	59	Emil Mayer — Pri laborprogramo	130
Leono Vienano — Lingva angulo	61	R. Baŝam — Vojoj al mondlingvo	132
Józef Piłsudski (*1867 †1935)	71	UDEV-anino — Tiel - aŭ inverse	133
H. Gielb — La lasta vojo	72	Jan van Schoor — Sunbrilo	137
J. Orzech — Pri kaŝuba lando, lingvo kaj verkistoj	75	H. Gielb — Poloj en Estonio	137
József Mátys — Voĉoj el alilando post morto de nia Marŝalo	76	I. Dratwer — Enue	140
Dr. L. Dreher — Lingva esploro	76, 84, 102, 122, 139, 148.	Dr. A. Czubyński — Kurantaj ĉagrenoj	143
J. Migacz — Esperanto venkos nur per lernejoj!	77	R. Banham — La ĝemeloj-revolucioj	145
Th. Ejvind Tenmäsén — Stranga rakonto	79	Jan van Schoor — Kial mi re kisus vin?	147
Ing. M. Chmieleński — Iom pri novaj eblecoj de E-propagando en Eŭropo	81	M. Mantel — Signalas! Alentu! Gasalako.	151
Dr. A. Czubyński — La esperantismo el la vidpunkto de ne-esperantista publiko	82	2. Tradukoj:	
H. Gielb — Kie paŝigi la someran libertelemon?	86	— El infanaj jaroj de Marŝalo Piłsudski (tr. Prof. Sygnarski)	2
I. Dratwer — La vivo komenciĝos morgaŭ...	90	Marja Konopnicka — La fato de Staŝ (tr. Józef Bociek)	8
H. Gielb — Kolegio de internaciaj prelegoj akademijaj en Gdynia	91	Jan Lemański — Najbaroj (tr. Baroko)	8
Sinceraĵ konfeso de l' redaktanto	92	— Parolado de Leo Belmont (tr. Halina Weinstein)	32
H. Gielb — La batalo kontraŭ krino	96	Leo Belmont — Mia portreto (tr. Edward Wiesenfeld)	36
Prof. Dr. O. Bujwid — Migranta Kongreso de 35 popoloj	97	Leo Belmont — Sur la margeno (tr. St. Karolczyk)	37
		Puszkin — Mickiewicz (tr. Leo Belmont)	40
		Puszkin A. S. — Soneto pri soneto (tr. Leo Belmont)	51

	Paŝoj	Paŝoj
T. J. Wójcicki — La migranto (tr. Wł. Misiewicz)	60	6 Radio: 14. 15. 26. 50. 70. 142. 152.
Mickiewicz — Vidajo de montoj el Stepoj Kozlovaj (tr. Leo Belmont)	62	7. Redakciaj kaj Administraciaj sciigoj, Alvokoj, Nekrologoj ktp.: 6. 14. 39. 48. 50. 56. 64. 106. 123. 127. 140. 142. 148. 152.
I. Nikitin — Nesto de hirundo (tr. Hilda Dresen)	65	8. Konstantaj rubrikoj: Distracjoj: 10. 25. 96.
Leo Belmont — Maja fabelo (tr. Halina Weinstein)	77	Novaj el Esperantujo: 19. 55. 67. 93. 110. Teatro kaj filmo: 10. 65.
Wincenty Pol — La kanto pri mia lando (tr. Józef Orzech)	88	Skolta angulo: 40. 55. 70. 80. 87. 117. 139.
J. Mieroszewski — La elektra liriko (tr. la aŭtoro)	89	Aldonoj: Prof. Dr. Kazimierz Ajdukiewicz — Pola filozofia penso en lasta jarcentkvarono (Nr. 2).
Erni Hür — Ne kreskas la spirit' rapide (tr. Hilda Dresen)	91	Dr. Kazimierz Piotrowski — La pola aviado (Nr. 2 kaj 4).
Juliusz Słowacki — Interparolo kun piramidoj (tr. Leo Belmont)	107	Prof. Dr. Stanisław Pigoń — Cerko kaj lulilo de Pollando en „Sinjoro Tadeo” (Nr. 5).
Henryk Sienkiewicz — Fieroco (tr. I. Kegel)	119	Z. Zawisanka — Pri Marŝalo Józef Piłsudski (Nr. 6).
Albrecht Rodenbach — La kanteto de l' pafilo (tr. Jan van Schoor)	137	Prof. Dr. Odo Buiwid — Rememoroj pri la unua Pola Marŝalo Józef Piłsudski (Nr. 6).
Stanisław Przybyszewski — El „Chopin kaj la nacio” (tr. Bożdan M.)	146	Prof. Dr. Józef Reiss — Mazurkoj de Chopin (Nr. 6).
3. Bibliografio: 12. 21. 78. 95. 112. 135. 150.		Dr. Jerzy Dobrzycki — Wawel — Pola Panteono (Nr. 11).
4. Esperantista kroniko kaj movado: 11. 19. 20. 25. 26. 40. 53. 68. 79. 94. 109. 141. 151.		Dr. Marian Tyrowicz — Pollando kaj poloj en pasinteco kaj hodiaŭ (Nr. 12).
5. Kongresoj, kunvenoj ktp.: 42. 47. 51. 65. 73. 128. 145.		

aris migradon el ĉirkaŭaĵoj apud la rivero Odro al tiuj apud
burg. Tiu detalo, ilustranta la matematikan situon en Eu-
ropo estus eble sen speciala signifo, se ne tio, ke obstinaj
atalejoj estis kondukataj ĝuste pri tiu landpeco, kiun de jarcentoj
prezitis la plej favoran koncerne la akvo- kaj landvojojn
mailarĝon de la kontinento inter la Balta maro kaj la Su-
eto-Karpata montaro. Al du malfermitaj pordegoj okcidente:
l la pordego lusica (lużycka, germ. — Lausitz) kaj moravia,
espondas ĉi tie en oriento du egale gravaj pordegoj: smoleń-
ka, kaj nigromara, tra kiuj la penetrantaj fluoj facile povis
tingi la vastan malaltaĵon de grandaj valoj en meza Polujo.
Multe pli malfacile venkebla por la mezepoka homo mon-
igis la norda barajo en formo de netraireblaj arbaregoj, mar-
aĵoj kaj lagoj, apartigantaj Pollandon de la balta Pomeranio.

La suda barajo en formo de la karpata arko ludis en
repuska mezepoko de Polujo la saman rolon, kiel hodiaŭ. Kre-
nte principe klaran naciĝon limon, ĝi estas samtempe dank' al
multaj trairejoj la zono de opurtunaj vojoj de sudo norden kaj
ontraŭe. Tial kune kun la moravia pordego ĝi ludis escepte
graban rolon en historia disvolvado de Polujo. Venis tra tie
nam en la antaŭhistoria epoko - kupro, bronzo kaj fero, kies
zado donis romon al la antaŭhistoriaj epokoj, tra tie iris po-
la interŝanĝado de l' balta sukceso je etruskaj kaj italaj
teborajoj, tra tie penetris la lumo de l' Krista kredo, kaj en
ekvintaj jarcentoj eksvarmis tiuj ire'oj pro tre vigla trafiko
e nur komerca kaj koloniiga, sed ankaŭ pro kultura. Sendi-
oj kaj legatoj papaj, grandaj artistoj kaj scienculoj, polaj no-
elaro kaj junularo, celantaj la famajn universitatojn italajn,
omplenigis tiujn vojojn ek de matenkrepuskoj de humarismo
is la XVII jarcento.

La norda barajo for de la Balta maro ne baldaŭ falis.
Antaŭ ol la polaj hakilo kaj sabro signis al Polujo larĝan trai-
ejon por daŭra regado super la maro, sidlokiĝis tie la al-
ento damera kaj aŭda, la markgrafoj brandenburgaj, kaj
oste la krucordenoj. Do la plej potenca balta ŝtato, kiu estis
aj estas ĝis hodiaŭ Pollando — ek de tagiĝo de sia ŝtata
kzistado estis, forŝovita for de la maro. Tamen ĝian signifon

ESTU PRETAJ

Sekretariejo de Skolta Esperantista Ligo (Poilanda Distrikto), Kraków, Lelewela 9, m. 2. — sciigas ĉiujn geskoltojn, scipovantajn Esperanton, ke ili aliĝu tuj, senhezite, al la supre citata adreso por pligrandigi vicojn de la S. E. L.-anoj. Ĉiu skolto-esperantisto rajtis porti sur maniko, ĉemizinsignon — kvinpintan verdan stelon — insignon de Esperantistoj por montri konon de helpa internacia lingvo.

Grava peto.

Skolto estas fraŭo al ĉiu alia skolto! Memoru do, ke via devo estas sukcesi Esperanton inter la tutmonda skoltaro!

„Kantas la hungara skolto“

La Esperanto-Studrondo de la Hungara Skolta Asocio eldonis kantlibreton de skoltaj kantoj en Esperanto. La prezo nur 1 resp. kup. Merdu ĉe: Hungara Esp. Skolta Rondo, V, Nagy Sándor — utca 6.

Al la esperantistoj-verkantoj

Preparante eldonon de libro-almanako pri ĉiuj esperantistoj — ĵurnalistoj, verkistoj kaj poetoj, kaj ĉiuj verkantaj espe-

rantlingve, aŭ nacilingve, sed sciantaj esperanton — mi petis pri alsendo de bezona tiucele materialo (vidu la antaŭan n-ro de Pola Esperantisto). La rezultoj de la komuniko estis brilaj, oni alsendis al mi multan materialon, sed bedaŭrinde, ne ĉiuj konsideris mian peton. Oni ekzemple sendis al mi grupar' fo'ron, anstataŭ persona pri la koncerna persono, la biografioj estas multfoje nelegeblaj, aliaj eĉ sendis min al la Esperanta Enciklopedio aŭ al aliaj fontoj, kie mi trovu la koncernan foton kaj biografion. Unu esperantisto sendis min eĉ al iu antaŭmilita gazeto por tie preni lian foton kaj biografion... tre bone, ke tiu s-ro ekslere (la foto) ne ŝanĝiĝis, sed mi pensas, ke dum tiu longa periodo li eble ion plian verkis kaj publikigis.

Tio ne nur malhelpas mian laboron, sed eĉ faras ĝin neebla.

Refoje mi petas konsideri mian unuan komunikon kaj sendi materialon tute konforme al ĝi.

Antoni Pisarski-Woydakowski,
Redaktoro

de Pola Agentejo Telegrafa —
Warszawa PAT.

La materialon mi pelas sendi je adreso:
Antoni Pisarski-Woydakowski, Warszawa,
strato Złota 35/38, Pollando.

4
por la ŝtata organismo bone taksis la penso de polaj reĝoj komercante de Mieszko la I kaj Boleslavo la Brava ĝis Waŝington kaj la aneksita teritorio almenaŭ parte estis forprenata al la invadintoj. La venkoj de Boleslavo la Kurbabasa, kiuj portis al Pomeranio ne nur la polan reĝadon, sed ankaŭ la kristan instruon, perdita de postaj Piastoj, en periodo de divido de Polujo je provincoj, estis reakcia per la politiko de Jagelidoj, precipe tiu de Vladislavo Jagiello kaj de Kazimir Jagelido. La ŝtato de posedo, fiksis la per sekularizo de Prusio en tempoj de Sigismundo la Majuna subigo al granda ŝanceliĝo en tempoj de elektataj reĝoj, por fine ekhalti ĉi ŝtato teritoria, kin tradicioj verdire ĝis la dispartigo, se ĝi estos ĉiam pli forte minacata de plikreskanta potenco de ŝtatoj, interesataj pri posedo de ti' suda parto de la Balta maro.

Dum tiuj teritoriaj ŝanceliĝadoj kaj ĉiam moviĝantaj limoj de ĉiuj flankoj, krom de ti' sudo, formiĝadis la naturo kaj animo de poloj. Ĝi formiĝadis ne nur sub influo de profundaj en psikon slavan kaj polan enkreskintaj ecoj, sed sub forta agado de sempera kunvivado kun fremdaj naciaj elementoj, kaj tamen tre proksimaj: rutena, litova, prusa kaj eĉ germana kaj tiujn ĉi elementojn kunfandadis je unu organismo la politika ideo, la ideo de potenco, pli forta ol la individuaj interesoj de naciaj faktoroj.

Eĉ dum la matenkrepusko de la pola ŝtato, en la dua duono de la deka jarcento, antaŭ ol la popolo apud Odro kaj Vistulo eniris en la familion de kristanaj nacioj, ni vidas sur la pola tero la naciigon, restantan psike en periodo de slavuneco, do en epoko antaŭhistoria. Ĝistunde paca kaj agrikultura vivmaniero kaj la demokratia egaleco same en tempo sedado kiel en socialaj rilatoj, krom la kutlo por familipatriarkoj — karakterizis tiel profundan la polajn gentojn, ke ili kreis nenian popolan epopeon, prikanntan la farojn de bravaj batalantoj aŭ de estroj de gentoj.

Sed dum longaj vintraj vesperoj, dum helaj someraj nokttoj, ĉe laboro de spinantinoj aŭ dum edziĝaj festoj kaj ĉi tiel miliaj aŭ religiaj solenaĵoj aŭdiĝadis kantoj kaj rakontoj, transirantaj de generaci' al generacio pri beleco de ti' naturo, pri